

Apžvalga

Nr. 67

KETVIRTADIENIS, 1946 M. LAPKRICIO 31 D.

II metai

ASTRI MOLOTOVO KALBA

New Yorkas, X. 30. Vakarų šalyse JTO suvažiavimo posėdyje kalbėjo Lenkijos atstovas. Jis tvirtai palaikė 5 didž. valstybių veto teisę Saugumo Taryboje. Toliau jis reikalavo išorinėmis priemonėmis pašalinti Franco režimą Ispanijoje.

Prancūzijos atstovas pasisakė nesąsąs veto teisės šalinimas, tačiau išvedžiojo, kad tokia teisė yra reikalinga 5 didiesiems.

Bolivijos atstovas reikalavo panaikinti arba žymiai susiaurinti veto teisės naudojimą. Paskui atstovas, visam susirinkimui karštai plojant, pareiškė: Yra neleistina, kad viena valstybė veto teisę laiko lyg atlyginimą už karo metu patirtus nustolius.

Sirijos atstovas pabrėžė, kad pirmiausiai turi susitarti patys didieji, o tik tokio susitarimo nepasiekus, pavesti spręsti JTO suvažiavimui.

Olandijos atstovas pabrėžė reikalingą pakeisti veto teisės naudojimą. Tokią pat pažiūrą pareiškė ir Kinijos atstovas.

Vakariniam JTO plenumo posėdyje Molotovas pasakė visų laukiamą kalbą.

Jis pirmiausiai atsiminė Tautų S-gą, kuri neturėjo pasisekimo tikslai todėl, kad trūko tarpusavės vienybės. Tarptautinis bendradarbiavimas turi remtis vienumintiskumu tarp trijų didžiųjų, kalbėjo Molotovas. Tarptautiniuose santykiuose dabar vyrauja dvi grupės. Pirmoji grupė, vadovaujama TSRS, siekia bendradarbiavimo ir pasaulio taikos sukūrimo. Antroji grupė, vadovaujama karo kurstytojo Churchillio, turinti simpatizantų plačiuose anglių ir amerikiečių sluoksniuose, siekia sutrukdyti tą taikos darbą ir kursto pasaulį naujam karui. Yra susikūrusi tam tikra „atomšėkų“ (tą naują žodį Molotovas panaudojo turėdamas galvoj tuos, kurie gąsdina atominę bombą), kurie siekia valdyti pasaulį politiniai ir ekonominiai. Tie pirkliai, kalbėjo Molotovas, kurie sukrovė milžiniškus pelnus iš praėjusio karo, šandien kursto naujam karui, kuris tiems kapitalistams turi atnešti ne tik naujus pelnus, bet ir viso pasaulio dominavimą.

Anglijos ir Amerikos visuomenės dabar persiima antisovietinėmis tendencijomis.

Toliau Molotovas apgailestavo, kad Saugumo Taryba neatliko savo uždavinių Franco Ispanijos ir Graikijos atžvilgiu. Sovietai atitraukė savo kariuomenes iš visų ne buvusių priešų kraštų, tačiau kiti to nepadarė. Graikijos fašistus remia britų kariuomenė ir tuo jiems padeda drumsti tarptautinius santykius.

Kalbėdamas apie veto teisę, Molotovas pareiškė: Daug kas kalba apie veto teisės Saugumo Taryboje panaikinimą, tačiau aš norėčiau žinoti kas slepiasi už tos akcijos. Veto teisės panaikinimas, pabrėžė Molotovas, reikštų JTO likvidaciją.

Paliesdamas atominės energijos kontrolės klausimą, Molotovas tvirtino, kad Barucho planas reiškia JAV dominavimą šioje srityje. Nėra prasmės varyti nuolatinį siaubimą.

JAV NORI NUSIGINKLUOTI

New Yorkas, X. 31. Šios nakties JTO suvažiavimo posėdyje kalbėjo JAV atstovas senatorius W. Austin.

Mes negalime nusiginkluoti, kalbėjo senatorius, vien tikslai apie tai kalbėdami. Turime padaryti pozityvius aktus, kurie priverstų prie normalių pokarinių taikos sąlygų. JAV sveikina Molotovo pasiūlymą nusiginkluoti ir tas klausimas ateities posėdžiuose turi būti išsamiai apsvaistytas. Tačiau turi būti suteiktos tikslios informacijos apie laikomas kariuomenes ne tik švietimuose kraštuose, bet ir savuose. Molotovas rodo nepasitikėjimą, kuris neturi pagrindo. Karo metu mes davėme savo sąjungininkams kokią tik galėjome pagalbą, kalbėjo Austin, tačiau ir taikos kūrimą mes remime visa savo jėga.

Dėl veto teisės sen. Austin pareiškė, kad ją keisti ypač šiuo metu yra netinkamas momentas. Jis reikalavo tiksliai kalbėti pataisų.

Po jo kalbėjimo Persijos atstovas reikalavo, kad didžiosios valstybės susilaikytų nuo intervencijos mažuose kraštuose ir, atstovo žodžiais,

atominė bomba, pasakė Molotovas, nes atominė bomba gali atsimušti į atominę bombą ar į ką nors dar daugiau. Tada Molotovas pareikalavo uždrausti atominės energijos panaudojimą karo reikams. Galop Molotovas patiekė plenumui du projektus: ginklavimosi apribavimo ir atominės energijos kontrolės.

Po to kalbėjęs Australijos atstovas pabrėžė, kad Saugumo Taryba neįvykdė jai pavestų uždavinių. Jis reikalavo apribuoti veto teisę.

Paskui kalbėjęs JAV atstovas atominės energijos komisijoje Baruch pareiškė, kad JAV būtų savižudybė išduoti atominės energijos ir atominės bombos paslaptį kol nėra suorganizuota efektyvi tarptautinė kontrolė.

Kanados atstovas pareiškė, kad yra netiesa, jog veto teisės panaikinimas palaidotų JTO. Jis pasisakė prieš veto teisės panaudojimą piktam.

dabar jo atstovaujamas kraštas nėra nuo to apsaugotas.

Jugoslavijos atstovas griežtai pasipriešino veto teisės panaikinimui ir kaltino Graikiją, kad jos vyriausybė remia antidemokratiškus elementus.

Graikijos atstovas pabrėžė, kad dar neatėjęs laikas keisti Tautų Chartą. Paskiau jis išreiškė nusistebėjimą, kad taip yra Graikija kaltinama ir atrodą, lyg ji nebūtų kariavusi sąjungininkų pusėje.

UŽPLAUKĖ ANT MINŲ

Maskva, X. 30. Šio mėn. 22 d. du britų kontrotorpediniai laivai Albanijos vandenynse užplaukė ant minų. 40 britų jūreivių žuvo ir 40 tapo sužeista. Britų karo lėktuvai skraidė Albanijos teritorijoje.

Albanijos vyriausybė įteikė JTO protesto notą ryšy su tuo Albanijos teritorijos neliečiamumo pažeidimu.

STEBUKLINGAI IŠGIJO

Paryžius, X. 30. Vakar stebuklingai Lurde pagijo vaikas, vardu Pascal. Jis sirgo vaikų paralyžiaus liga, buvo suparalyzuotas ir aklas.

POLITIKOS ŽODYNO SKIRTINGUMAI

Londonas, X. 30. Visi didieji D. Britanijos laikraščiai šiandien komentuoja paskutiniuosius Stalino pareiškimus.

The Times pastebi, kad po ikišiolinių pareiškimų Sovietų S-gos politika nepasikeitė. Molotovo aštri kalba JTO suvažiavime prieštarauja Stalino žodžiams. Stalinas kalba apie politinę ir ekonominę Vokietijos vienybę, tačiau yra sunku atspėti ką jis iš tikrųjų mano. Atrodo kad jam rūpi daugiau politinė Vokietijos vienybė. Taip pat yra sunku suprasti koks turėtų būti Vokietijos demokratizavimas, apie kurį Stalinas kalba. Šio srityje siekiant bendro tikslo yra sunkiai įveikiami sunkumai, nes tarp Rytų ir Vakarų yra dideli skirtumai politiniame žodyne, pabrėžia The Times. Tačiau išvadoje palankiai atsiliepiama apie Stalino pareiškimus ir pažymi, kad tie pareiškimai padaro artimesnį susitarimą tarp trijų didžiųjų valstybių.

Konservatorių Yorkshir Post pastebi, kad sprendžiant iš Stalino pareiškimų, rusų politikoje Vokietijos atžvilgiu turėtų įvykti žymių pasikeitimų. Jei Stalinas yra tikrai pasirošęs bendradarbiauti su kitomis didžiosiomis valstybėmis jo nubrėžtose linijose, tai bus tikrai pažengtas didelis žingsnis į priekį.

Liberalų Manchester Guardian Staliną sulygina su Delfų orakulu, kurio pareiškimai neaiškūs ir paslaptingi. Įprastą sovietiską propagandą jis pveda vykdyti pasaulinėse tribūnose savo kreatorams Molotovui ir Vyšinskiui. Tat dėl tų pareiškimų bedugnė tarp Rytų ir Vakarų ne kiek nesumažėja.

The New York Times pažymi, kad Stalino pareiškimai yra patys svarbiausi ir daugiausiai žadą kokius jis yra padaręs karui pasibaigus. Rusija pradeda galvoti apie pasaulio problemų reviziją.

SOVIETAI NEPASIRUOŠĘ

Berlynas, X. 30. Šiandien Berlyne susirinko Vyr. Kontrolinė Taryba posėdžio. Sovietų atstovas pasiūlė visoms Vokietijoj veikiančioms partijoms leisti sukurti centrinės vadovybes. Tam pasipriešino Prancūzijos atstovas ir tas klausimas buvo atmestas.

Tada anglių ir amerikiečių atstovai pareikalavo sovietų atstovą paaiškinimų apie dabar vykstančią sovietų zonų vokiečių darbininkų deportavimą į Rusiją.

Sovietų atstovas pareiškė, kad jis nėra pasiruošęs suteikti tuo reikalu išsamių informacijų ir neturi tam reikalingų dokumentų. Tada šis klausimas nutarta įtraukti į ateinančią trečiadienį įvyksiančio posėdžio darbų tvarką.

KAS DABAR DEDASI PERSIJOJE?

Paskutinėje savo kalboje britų žem. Rūmuose užs. reik. ministras E. Bevinas pareiškė, kad Persija, dėl savo milžiniškų natūralinių turtų buvo ir turi būti didžiųjų pasaulio valstybių varžybų objektu. Tačiau, kai karo metu į ją, drauge su kitais sąjungininkais, įkėlė koją sovietai pasibaigus sutarčiai nemanė iš jos pasitraukti, reikalas atsidūrė JTO Saugumo Taryboje. Tuomet jau daugelis manė, kad didžiųjų pasaulio valstybių toks aštrus interesų susidūrimas Persijoje prives prie ko nors rimtesnio, negu notų pasikeitimo. Bet Saugumo Taryba, kuri visais būdais stengėsi išgelbėti savo autoritetą, nepadarė tuo reikalu jokių aiškių sprendimų, o pasitenkino tikrai sovietų oficialiu pareiškimu.

Tokiu būdu nebuvo aišku, ar sovietai iš Azerbeidžano pasitraukė, ar ten liko. Tik netrukus po to buvo sudaryta sovietams palanki Persijos vyriausybė ir ji pripažino Azerbeidžano autonomiją. Bet neužilgo po to Pietų Persijoje prasidėjo separatistinis sukilimas. O prieš keliolika dienų Persijos vyriausybė buvo pakeista nauja vyriausybė, kurioi visiškai neįėjo kairiosios Tuden partijos atstovai.

Naftos šaltinių srityje tarp Kaspijos jūros ir Persijos įlankos tebevyksta nuolatinės kautynės, kurios gali sukrėsti to krašto pagrindus, o taip pat ir pačios valstybės egzistenciją pastatyti ant kortos. Nors prieš kelis mėnesius vyriausybė pavyko kraštą šiek tiek apraminti, tačiau dabar jis vėl atsidūrė prieš naujus sunkumus, kurių pasekmių negalima numatyti.

Vos tik pasibaigus neramumams Azerbeidžane, Anglų-persų Naftos B-vės darbininkai, susiorganizavę į slapta profesinę sąją, pareikalavo pakelti atlyginimus. Kadangi tas reikalavimas nebuvo patenkintas, bendrovės darbininkai dar vasarą pradėjo streiką, o po jo prasidėjo neramumai. Kadangi konfliktas grėsė išsiplėsti, bendrovė nutarė šiek tiek pakelti darbininkų atlyginimus, tačiau draudimas jiems organizuotis į profesines sąjungas liko. Kadangi tokiu būdu nebuvo iš esmės išspręstas klausimas, bendrovė pati pradėjo organizuoti profesines sąjungas, į kurias įstojo žymūs darbininkų skaičius.

Tuo tarpu pietinių Persijos provincijų bajorai paruošė didelį sukilimą. Jie sumobilizavo savo pavaldinius ir pradėjo plataus masto operacijas prieš gyvybines vyriausybės pozicijas. Sukilėliai reikalavo pašalinti iš vyriausybės Tudeh partijos atstovus ir panaikinti tos partijos įvestas socialines

reformas. Be to, sukilėliai reikalavo pietinėms provincijoms tokio pat autonominio statuso, koks pavasarį buvo suteiktas Azerbeidžano provincijai. Prieš keleta dienų tarp vyriausybės ir sukilėlių įvyko pilnas susitarimas, pagal kurį padidintas skaičius pietinės Persijos provincijų atstovų Persijos parlamente ir tose provincijose sukuriamas vietinis parlamentas. Taip pat tose provincijose valdininkus skirs jau ne Teheranas.

Neramumai Pietų Persijoje sutrukdė rinkimus į naują parlamentą, kuris turi ratifikuoti susitarimą su Sovietų S-ga, pagal kurį Šiaurės Persijoje Sovietų S-gai suteikiama naftos eksploatavimo koncesija.

CHURCHILLIS ATSAKO STALINUI

Londonas, X. 30. Ryšy su Stalino mestu Churchilliui kaltinimu dėl drumstimo tarptautinės padėties, šiandien Churchillis padarė pareiškimą. Jame Churchillis išreiškia pasitenkinimą, kad sovietų armijų dydis sovietų okupuotose kraštuose siekia tikrai 60 divizijų. Tačiau, pažymi Churchillis, 60 divizijų yra daugiau, negu anglų amerikiečių armijos bendrai visoje Europoje. Jis pareiškia, kad parlamente užklauses, ar tikrai sovietai laiko 200 divizijų tikėdamasis į tą paklausimą gauti trumpą atsakymą: taip ar ne. Tačiau tokio atsakymo negavęs.

Toliau Churchillis pažymi, kad itarimus daugiausiai kelia faktai. Jie kelia susirūpinimą tiems, kurie kariavo, laimėjo. Dabar vykstančiame

ja. Užsienių reikalų ministerija pranešė, kad rinkimai į naują Persijos parlamentą įvyks artimiausioje ateityje. Reuterio žiniomis, tam parlamentui būsiąs pateiktas apsvaistytas sutarties tarp Persijos ir TSRS projektas.

Prieš kiek laiko, dar prieš sudarant dabartinę Persijos vyriausybę, sovietų ambasadorius Teherane pareiškė, kad, jei Persijos vyriausybė ateity nebendradarbiaus su Sovietų S-ga, tati Persijai gali turėti lemiančių ir katastrofinių pasekmių. Tačiau, nežinūrint to išėjimo, iš naujai sudarytos Persijos vyriausybės buvo išstumi trys Sovietų S-gai artimos Tudeh partijos atstovai. O tati dar labiau sukomplikuoja vidaus situaciją besitarinant parlamento rinkimams. (b)

JTO suvažiavime turėtų būti įsteigtas tarptautinės kontrolės organas, kuris tiksliai patikrintų kiek okupacinės valstybės užimtuose kraštuose laiko kariuomenės. Gale Churchillis išreiškė savo simpatijas ir pasigėrėjimą Stalinu, o taip pat ir didvyriška rusų tauta palinkėdamas, kad ta tauta gyventų saugume ir laimėje.

Šiandieniniame The Times nr. tvirtinama, kad sovietai Vokietijoje laiko 100 šarvuotų ir pėstininkų divizijų, Rumunijoje — 30, Bulgarijoje — 10, Austrijoje — 20, Vengrijoje — 20 ir 20 divizijų Lenkijoje ir Jugoslavijoje. Toliau laikrštis tvirtina, kad pačio TSRS yra kautynėms paruošta dar 171 divizija. Į šiuos skaičius neįeinančios oro ir jūrų laivyno pajėgos.

ATSTATYMO PLANAI LIETUVOJE

„Naujienos“ rugsėjo 9 d. rašo: Lietuvoje dabar atstatomi pirmoje eilėje turintieji kariškos reikšmės keliai ir imonės. Iš pastarųjų beveik išimtinai tos, kurios dirba reikalingiausius gaminius sovietų įguls ir kurios reikalingos ketvirtajai sovietų platietai. Turės praėti daug metų, kol bus pradėta rimtai atstatinėti Lietuvos miestai, tuo labiau, jog trūksta tokių paprasčiausių statyboms reikmenų, kaip stiklas ir viny.

Bet vis dėlto šitai neklūdo sovietams „planuoti“, koki turės būti Lietuvos miestai. „Naujienos“ praneša, kad jau paruoštas Šiaulių miesto atstatymo planas. Plano paruošimui vadovavo architektas Budreika. Pagal tą planą, pramonės imonės numatomos telkti šiaurinėje miesto dalyje. Vykdomojo komiteto ir teatro rūmai numatyti pačiame miesto centre. Plane numatoma palikti daugiau aikštelių ir miestą daugiau apsidinti medžiais.

Architektas Kleinas sudarė Marijampolės miesto atstatymo planą. Marijampolės gatvės turėsiančios būti platesnės, mieste turės būti daugiau parkų. Projektuojamas įrengti mieste stadionas ir vandens baseinas.

Tauragės miesto planą paruošė architektas Skromanas. Vytauto gatvėje, buvusio turgaus vietoje, projektuojama įrengti centrinę miesto aikštę, kur būsiančios suspiestos valstybinės įstaigos ir kur būsias taip pat teatras. Ties Jūros upe būsias įrengtas parkas. Miesto centre projektuojama pastatyti gimnaziją, dvi pradžios mokyklas, ekonominę mokyklą ir viešbutį.

Klaipėda projektuojama paversti stambiosios pramonės, žuvies pramonės bei kurortų centru.

Taip pat ruošiami planai Raseinių, Biržų, Panevėžio, Varnių, Jonavos, Skuodo, Nemakščiu, žodžių visų per šį karą nukentėjusių miestų atstatymui.

JAV atominės bombos neatduos

New Yorkas, X. 30. JTO atominės energijos komisijoj JAV atstovas Baruch pareiškė, kad JAV neišduos atominės bombos paslapties tol, kol neturės aiškių įrodymų, kad kiti krašti nedaro mėginimus pasigaminti atominę bombą.

JAV NOTA RUMUNIJAI

Londonas, X. 30. JAV vyriausybė įteikė Rumunijos vyriausybei notą, kurioje nurodoma, kad Rumunijos policija gazdina opozicijai palankius asmenis ir nelygiai traktuoja savo piliečius ryšy su besitarinančiais parlamento rinkimais. Notoje primenami Jaltos ir Maskvos susitarimai.

Britų vyriausybė taip pat įteikė notą, kurioje nurodoma nedemokratiniai Rumunijos vyriausybės veiksmai ir Rumunijos vyriausybei primenama, kad parlamento rinkimai turi būti laisvi ir demokratiški.

EKZILINĖ JUGOSLAVIJOS VYRIAUSYBĖ?

Roma, X. 30. Jugoslavijos eks-aralius Petras pastaruoju laiku inkognito lankėsi Paryžiuje. Ten jis susitiko su žymiais jugoslavų politikais — emigrantais, tarp jų ir su kroatų vadu dr. Mačeku. Jis su jais tarėsi paskelbti save Jugoslavijos karalumi ir sudaryti ekziline Jugoslavijos vyriausybę, kadangi dabartinė Jugoslavijos vyriausybė neatitinkanti jugoslavų tautos valią. Taip pat tame pasitarime buvo nutarta kreiptis raštu į JTO suvažiavimą ir jam išaiškinti, kad dabartinė Jugoslavijos vyriausybė yra nelegali.

NUTRAUKTAS SUSISIEKIMAS ORU

Paryžius, X. 30. Amerikiečių oro susisieikimo b-vė Pan-American-Airway pranešė, kad tos bendrovės visos susisieikimo linijos su Centrine Europa yra uždarytos. Šis nutarimas remiasi amerikiečių karinių įstaigų įsakymu, draudžiančiu amerikiečių lėktuvams persikristi Čekoslovakijos, Vengrijos, Rumunijos ir Vokietijos bei Austrijos sovietų okupacinės zonos teritorijas. Iki paaiškės padėtis, taip pat yra uždarytos visos susisieikimo linijos tarp Briuselio ir C. Europos.

Skaitant šiuos „Tarybų Lietuvos“ pranešimus apie Lietuvos miestų perplanavimą atstatymui, betgi pasigendama bent mažiausios žinutės, jog kur nors Lietuvoje būtų bent rengiamasi patiems miestų atstatymo darbams.

Balys Gražulis

REGĖJIMAS

Ne, po to, ką aš išgyvenau Vėlinių vakarą praėjusiais metais, nebegalėčiau tvirtinti, kad dvasių pasaulis tėra prietaringų žmonių prasimanymas. Kaskart, kada tik aš prisimenu aną vakarą, (o vienuos valandomis prisimenu visada) tikėjimas antgamtinėmis jėgomis manyje tvirtėja. Ir jokios pastangos įtikinti save, kad tai buvo sapnas arba įkautosios vaizduotės kliedėjimas, nenustelbia tikėjimo regėjimu. Aš nenoriu jūsų įtikinti, kad dvasių pasaulis egzistuoja, bet prašau išklausti mano pasakojimo vien tam, kad žinotumėt šito tikėjimo priežastis. Gal jos jums pasirodys nepakankamos arba nerimtos, bet jeigu po šio pasakojimo nuo jūsų lūpų dings pagalios šypsena, su kuria jūs dabar į mane žiūrite, aš jau siuos neveltui kalbėjęs.

Net keista, jau visi metalai praslinko, o ano vakaro įvykiai iki smulkmenų tebestovi mano akyse.

Ankstytą Vėlinių dienos rytą išvykau į kaimyninę stovyklą, įsitikinęs dar su šviesa būsiąs namuose. Bet jau prie kasos sužinojau apie traukinio tvarkaraščio pakeitimą. Tokiu būdu namuose galėjau būti tik apie devynias, jau po Vėlinių pamaldų kapinėse. Nei maldas praleisti nei kelionę atidėti nenorėjau. Žiūrėjau į tvarkaraštį ir skaičiau: į mazginę stotį traukinys ateina tuoj po šešių: jeigu nelaikėčiau traukinio į namus, bet patraukčiau pėsčiomis, tai su mažu pavėlavimu dar suspėčiau nueiti į kapines. Kaip tik į lietuvių pamaldas septintą valandą. O jeigu dar spustelėjau... Taip apsisprendžiau ir išvažiuavau.

Pasirodė mano keliuonė būvus veltui: vieno neradau namuose, kitas neišlaikė žodžio, ar vėl kas nors. Ir taip reikalų neatlikęs, grįžau atgal. Vienintelis laimėjimas buvo maža parafino žvakutė, kurią atsitiktinai nupirkau gatvėje. Uždegsiu, pagalvoju, kad ir ant svetimo kapo. Gal koks geradaris padarys tą patį ant mano artimųjų kapų ten, kur jie nelankomi paliko.

Aš atvažiuavau su keliolikos minučių pavėlavimu.

Iššokęs iš traukinio, tuojau pradėjau klausinėti kelio. Kelia plentų, aš žinojau, bet man reikėjo tiesesnio, kad išlyginčiau traukinio pavėlavimo sugaištą laiką. „Gerade auf“ parodė vos prieblandoje žiūrima, į kalną kylantį šuntakį paklaustasis švabas. Smulkiau neišsilaikęs nerte nėriau per klonyje išsitiesusį rūką.

Rūkas buvo drėgnas ir taip tirštas, jog rodėsi, kad lietus miglotų.

Eliti darėsi vis sunkiau: čia išrioglidavau į krūmus, čia įkrisdavau į griovį, čia pas-

lysdavau statėjančio kalno molėtose nuosklandose. Krutinė sunkiai alsavo, nugara net garavo. Sustojau kveptelti ir apsidairiau — per rūką ir miško tankmę neprasimušė jokia švieselė. O žinojau, kad nuo viršukalnės matyti kaip ant delno mano miestelis. Pakėliau akis į viršų, ir net krutinė apsaldo. Negalima buvo atsižiūrėti per rūką prasi-mušančių prošvaisčių dangųje. Jos rodė miestelio kryptį ir, neabejotinai, kapines, neabejotinai gaisrą antkapų uždegtų žvakelių. Kai kuri laiką gėrėjaisi mistiškai atrodančiomis šviesomis, paskui prorisčia mečiausi pakalnėn, matomos prošvaisčės linkme. Bet greit pastebėjau išklydęs iš tako. Nepasisekimo įniršint las laužiausi per krūmokšnius, atsimušinėjau į medžius klupau ant kelmų. Prasiveržęs per tankumą, tekinas pasileidau per aikštelę ir — keberiošk! Išsitiesiau visu ilgiu. Ne išgirdau, kaip kojos kelsys kaukštelėjo į akmenį ir kartu, net iki širdies, sudiegė skausmas. Raičiojau si ant žemės, kelį apkabinęs ir grietiau dantimis iš skausmo. Kai pamėginiau atsistoti, net kibirkštys akyse pasirodė ir išpylė šaltas kaktą prakaitas. Pasigraibiau rankomis ir, suradęs užgavusį koją akmenį, atsėdėu. Net prisiliest užgautą vietą buvo kančia. Man pasidarė aišku, kad šią

naktį namų nepasieksiu. Sudrėkinau šlapioje žolėje nosinę ir aprišęs kelį, užsirūkiau. Skausme ir pyktyje maišėsi įvairios mintys. Akys vėl ties kapinių gaisru sustojė. Ir tuojau įtūžimas dingo. Sirdyje pradėjo telktis kažkas graudaus, nepakeliamo, skaudesnio už kojos supulį.

Vėlinės, pagalvojau, dvasių naktis... Visos jos paleistos artimųjų aplankyti. Kas uždegs žvakutę ant mano artimųjų kapo? Kas atidarys ju vėlėms vartus į dangų? Jūs žinote, kad tokį vakarą, kada visas oras maldų sudvasintas, kada šviesa kapinėse lyg šventoji dvasia apgaubia žmogų, sunku išvengti mistikos. O ypač vienuioje, esant gyvųjų pasaulio ir fizinių jėgų apleistam, kaip kad su manim atsitiko. Ir todėl šviesa nuo kapų, šventa nakties tyla smelkėsi į mane ir dvasino mano mintis. Kas uždegs? kartojau. Ir po to suvirpėjau: ar iš viso dega ši vakarą žvakelės ten, kur Dievas ir žmogus iš namų išvyti? Gal slapta... drąsuolių juk tenai netruksta. Ir po šios minties atėjo nauja. O kas uždegs žvakutę ant milijonų kapų, šiame kare kritusiųjų, nukankintų?... Kas uždegs, kad artimieji nežino, kuriame krašte jų kapai yra? Kas ir kaip atskirs artimųjų kapus po mūrų griuvėsiais, apkasų tranšėjose, slaptuose masini-

Alė Rūta

VĖLINIŲ NAKTĮ

Rasų kapus užgulęs pilkas rūkas,
ant mirusių krutinės ir ant praeinančių minių galvos.
Tiktai menka švieselė mirkčioja iš tolo, sukas,
tiktai pro sunkią tylą senas kunigas kelis žodžius tesugalvos.

— * —

Nemiega Jonas Basanavičius, Vileišis Petras,
nemiega Katedros rusų nei Vytautas,
nerimsta Pilies kalne Gedimino prislėgta dvasia. —
O rūkas tirštas ant Rasų kapinių guli,
o slegia rūkas mirusius ir gyvus mieste ir krašte.
Tiktai mažutė žvakė iš po sumindžiotų, nuvytusį vainikų
silpna, bailia šviesa Vėlinių naktį žiba.

Ir žiūri Basanavičiaus akim,
ir žiūri Vytauto ir partizano Lietuvos akim,
ir žingsnius Lietuvoj gyvųjų seka. —
Čiurlena tyliai Vilija, Neris,
ir Nemunas ramiai, didingai teka.
Ir žemė slegiama pro rūką sunkiai, bet alsuoja.
Žvakutės mažos bliksi,
jų tūkstančiai, jų milijonai
baisiai didžiuliam mažučio krašto kapinyne.
Jos žiūri prosenių akim,
vadų ir karžygių, ir partizanų,
išniekintųjų moterų ir nukankintųjų akim...
Ir žingsnius Lietuvoj gyvųjų seka. —
O tyliai teka jūron Nemunas,
o žemė sunkiai pro rūkus alsuodama Vėlinių maldą šneka.

— * —

Kapai Rasuos, kapai griuvėsiuose, kapai artojo laukas.
Pro rūką mažosios žvakutės mirksi
ir žemei tyliai taria: dar gyvų sulauks ji.

uose grioviuose, krematorijuose? ... Kas apšvies tų vėlių kelią į skaisyklą? Kas? Ir kokios aimanos, koks liūdesys šį vakarą gyvųjų ir nelaimingųjų vėlių, nerandančių savo liepsnelės...

Būčiau (uždėjęs nors ant svetimo kapo, tai, gal būt, nors nepažįstamojo vėlę būčiau pradžiuginęs. O dabar... Toli nuo vėlių susilekimo, be vilties ten nueiti.

Ir tada netikėtai atklydo mintis, kuri mane net supurtė. Kapinės? Kas tai yra? Ar žemė nėra vienas ištisas kapinynas? Ir jeigu ne ant artimojo kapo, tai ar ne vis tiek kur uždegti, jei kiekviena žemės pėda yra visų seniai užmirštas kieno nors kapas?

Išsitraukiau iš kišenės žvakutę, išpaudžiau ją į žemę ir uždegiau. Suplisdėjus silpnai žvakutės liepsnelėi, visa aplinka tartum sudvasėjo. Neišsakomo jausmo verčiamas aš priklapiau ant sveikoko kelies ir pravėriau lūpas maldai. Žvakutė skaidriai suliepsnojo, oras sududo, kad net žvakutės liepsna susvirduliavo ir man už nugaros dvelktelejo lyg vėjelis, lyg kas giliau sukvėpavo. Ne tai iš baimės, ne tai iš smalsumo instinktyviai dirstelėjau per petį atgal. Staigiu judesiu pasisukdamas, grįžtelėjau skaudančiąją koją ir, skausmo suimtas, nusiritau ant šono, dantis sukandęs ir užsimerkęs. Kai skausmai praėjus pravėriau akis, pirmiausia pamačiau žvakutės liepsną, taip skaidriai plasnojančią, kad ji atrodė mažo laužo liepsna. Ir paskui — aš gerai prisimenu, kad nei nustebeu, nei išsigandau — pamačiau aplink liepsną, aplink mane veidas prie veido vyriškų apželsusių ir išvargusių kontūrų ratą. Man bežiūrint, kančia jų veiduose keitėsi, keitėsi ir pavirto į laimės šypseną. Aš mačiau jų dėkingus į mane nukreiptus žvilgsnius ir jutau skausmą apleidžiant koją. Tačiau pasijudinti negalėjau, lyg kieno prispaustas gulėjau žemėje.

Paskui veidai pradėjo judėti, lyg skraidyti, žvakė dar skaidriai suliepsnojo, ir jos šviesoje galėjau įžiūrėti ne tik veidus, bet ir žmonių siluetus purvinose apdriskusiose uniformose. Jie sukosi aplink liepsną, viršų jos, tarytum šildydami. Vienas sustojo ties manim, pasižiūrėjo man giliai į akis, nusišypsojo, linktelėjo galva, ir nuplaukė į draugų būrį. Aš taip gerai išžiūrėjau į jį, kad net dabar matau haki spalvos prancūzų kario uniformą su karininko ženklais ir atplėsta milinės rankovė. Pakaušyje juodavo apvali skylė.

(Keliama į 4 psl.)

LIETUVIAI RAŠYTOJAI IŠTRĖMIME

„Kartu su tūkstančiais savo tautiečių buvo priversti Tėvynę palikti ir dauguma lietuvių rašytojų. Visų troškimas vedė į Demokratinis Vakarų, į laisvę. Tačiau neperžengiamos frontų linijos užtvėrė visus kelius į tikslą, ir pabėgėlių masės buvo nacių padarytos vergais karo pramonės fabrikuose... Dvasinės neviltingos, neįprasto sunkaus darbo, alkio, klaidžių gyvenimo sąlygų sugniužindintiems tremtiniais gyvybės kibirkštį išlaikyti galėjo padėti tik rašytojas, tas tautos kultūros ir moralės vairuotojas. Bet ir jis vergavo kartu su visais, neturėdamas laiko nei teisės plunksnos į rankas paimti... Nacių Vokietijai žlugus, vergai vėl tapo žmonėmis. Prieš rašytoją atsivėrė naujos galimybės ir uždaviniai — ne vien tremtinių dvasiniam gyvenimui vadovauti, bet ir vadovauti jų kultūrinei kovai dėl Tėvynės laisvės.“

Tai yra žodžiai iš Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugijos ką tik išleisto biuletenio, skirto plačiai po Vokietiją išblaškytiems draugijos nariams ir lietuviškai spaudai Vokietijoje bei užjūriuose. Biuletenis duoda platų Liet. Rašytojų Dr-jos darbuotės vaizdą, aprašomas istorinis lietuvių tremtinių rašytojų suvažiavimas, patiekiami lietuvių rašytojų Vokietijoje ir Prancūzijoje atsišaukimai į demokratinio pasaulio rašytojus; toliau skyriai — Valdybos pranešimai, Lietuvių rašytojų darbai ištrėmimo ir Leidyklos.

Iš biuletenio patiektų žinių matyti, kad lietuvių rašytojai ištrėmimo intensyviai dirba. Jie ne tik rašo, bet neatšako visuomenės, švietimo ir stovyklų meno vadovų darbo. Mums įdomesnis yra rašytojų kurybinis darbas, tad čia sutrauktai patiekiami žinių apie parašytus veikalus ištrėmimo.

Lietuvių klasikas Vincas Krėvė, gyv. Austrijoj, yra vyr. redaktorius žurnalo „Tėvynėn“, kuriame paskelbta naujų ištraukų iš jo nebaigto veikalo „Dangaus ir žemės sūnus“. Prof. Vaclovas Biržiška ištrėmimo parašė Lietuvių rašytojų kalendorių (spaudoje), 4 toms senųjų lietuvių rašytojų biografijos, bibliografijos ir biobibliografijos („Aleksandrynas“), Lietuvių senosios knygos istorija (antras padidintas ir ištaisytas leidimas); ruošia spaudai: Trumpą lietuvių spaudos uždraudimo istoriją, Nežinomų Kristijono Duonelaičio prozą ir Lietuvių periodinės spaudos istoriją. Faustas Kirša šiuo metu yra išeikęs spaudai naują lyrikos rinkinį „Tolumos“. Leidžia „Patria“ Tuebingene.

Jurgis Savickis, gyv. Prancūzijoje, rašo dailiosios prozos veikala, kurį pavadino „Die-

noraščiu“. Juozas Mikuckis ištrėmimo parašė ir išleido knygą 160 eilėraščių. J. Švaistas parašė romaną „Autovežimiai suburgė“ ir šiuo metu rašo naują romaną — „Saulėtą rytą“. Tai bus veiklas iš lietuvių tremtinių gyvenimo Vokietijoje. Bernardas Brazdžionis leidyklai „Patria“ įteikė du eilėraščių rinkinius vaikams — „Tėvų nameliai“ ir „Mažoji abėcėlė“. Abu rinkiniai jau spausdinami.

Liūdas Dovydenas ištrėmimo parašė romaną „Mes turim teisę mirti“. Tame romane paliečiami vokiečių okupacijos žiaurumai Lietuvoje. Be to, L. Dovydenas parašė beletristinių apybraižų rinkinį „Nereikalingas žmogus Vokietijoje“ ir du mažų scenos veikalus: „Kur giria žaliuoja“ ir „Miško žmonės“. Baigia rašyti romaną „Klementas Dūda“. Benediktas Rutkūnas ruošia baladžių rinkinį „Užkeiktas dvaras“ ir rengia spaudai novelių rinkinį.

Grazina Tulauskaitė atidavė spaudai eilėraščių rinkinį „Po svetimu dangum“. Alė Sidaibraitė paruošė spaudai du eilėraščių rinkinių ir novelių rinkinį. Baigia rašyti romaną. Karolė Pažeraitė ruošia spaudai romaną „Liktūnas“. Stasius Būdavas baigia rašyti romaną iš lietuvių tremtinių gyvenimo Vokietijoje ir Austrijoje — „Žmonės be namų“. Balys Gražulis paruošė spaudai novelių rinkinį „Brydė rugiuose“. Turi pluoštą ir naujų novelių.

Paulius Jurskas ištrėmimo parašė 4 v. dramą „Vargonų giesmė“ ir eilėraščių rinkinį „Namų ugnis“. Jonas Snaigė atidavė leidėjui eilėraščių „Ramunės ir ešelvelsiai“. Antanas Skėma parašė 1 v. pjesę „Vieną vakarą“ ir ruošia spaudai novelių rinkinį. Jonas Valaitis, žinomas pedagogas, išvertė iš rusų kalbos Jurgio Baltrušaičio eilėraščių rinkinį „Žemiškos pakopos“. Alė Nakaitė parašė novelių rinkinį ir eilėraščių rinkinį „Be namų“. Renka medžiagą pedagoginiam veikalui „Mergaitės auklėjimas Lietuvoje“. O. B. Audronė parašė eilėraščių rinkinį „Graži Tu“. Petras Pilka parašė eilėraščių rinkinį ir eiluotą pasaką vaikams „Žvirblių nutarimas“. Paulius Gaubys paruošė apysakėlių rinkinį vaikams „Bakūzė samanta“. Balys Auginas (Augustinavičius) ištrėmimo parašė ir atidavė spaudai eilėraščių „Širdim į tėviškę“, be to, parašė eiluotą pasaką vaikams „Lokiukas kvailiukas“.

Kaip matome, lietuvių rašytojų darbai yra tikrai gausūs, tačiau reikia pažymėti, kad tai nėra pilnas darbų są-

rašas, nes ne visi lietuvių rašytojai suteikė draugijai žinias apie savo kūrinius. Čia dar atskirai tenka paminėti rašytojų almanachą — metraštį „Metai“, kuris yra spaudoje ir apie Naujuosius Metus pasirodys. Metraštyje dalyvauja visi gyvenieji lietuvių rašytojai tremtiniai Vokietijoje, Prancūzijoje, Švedijoje ir Italijoje, iš viso 33 poetai, 17 beletristų ir dramaturgų ir 10 literatūros istorikų bei vertintojų. Liet. Rašytojų Tremtinių Dr-jos valdybos nutarimu, metraštis skiriamas lietuviškosios knygos 400 metų sukakčiai paminėti.

Šią trumpą apžvalgėlę užbaigti norisi to pačio biuletenio žodžiais: „Kova vyksta sunki, nelygi, prievartai, melui ir neteis्यbei grūmojant. Tegū būna lemta, kad toje kovoje lietuvių rašytojai tremtiniai suvaidintų prideramai garbingą ir taurų vaidmenį.“

JSo.

VOS KETURI ŠIMTAI PUSLAPIŲ.

Paskyrus pernai Nobelio premiją Čilės poeti Gabrielėi Mistral, Londono, Paryžiaus ir New Yorko leidyklos telegrafavo savo agentams, prašydamos parūpinti rašytojos „geriausio“ ir „paskutinio“ romano vertimo teises. Jos veikalu antraščių niekas nežinojo, nes Mistral neminima net tokioj smulkioj knygoj, kaip „Twentieth Century Authors“ (XX amžiaus rašytojai). Pasirodo, kad romanų ji iš viso nėra parašiusi, o beveik vien eilėraščių, kurie yra paplitę beveik visoje Pietų Amerikoje. Savo eilėraščiais ji kreipiasi pirmiausia į motinas ir vaikus. Spaudai savo kūrinius Mistral duoda nenoromis. Leidėjai turėjo metais laukti ir pakartotinai prisispyrę prašyti poetę, kol išgavo iš jos rankraščius. Visi rašytojos kūriniai telpa į keturių šimtų puslapių tomą.

REGEJIMAS

(Atkelta iš 3 psl.)

Ir tada pasigirdo galinga, nežemiška melodija, giedama nematomo darnaus choro. Tikrai nežemiška melodija, nes panašios niekad nesu girdėjęs, ir, kaip nesistengiu, niekaip negaliu jos dabar pakartoti. Liūdna ir kartu džiugi giesmė iškilmingai skambėjo per visą mišką, pripildydama mane tokia palaima, kurios negalima žodžiais išsakyti. Paskui aš pastebėjau ir naujų žmonių. Dabar žvakės liepsna šiekė net aikštelės pakraščius ir, kiek tik akys užmatė, visur buvo žmonės, tiesią ranką į žvakę, į mane. Vyrai, moterys, vaikai, apsišvilkę įvairiausiomis uniformomis, įvairiausiais drabužiais, vienas kitą, pliki pribildė visą aikštelę ir orą. Ir jų vis daugėjo. Ir toje minioje aš staiga pamačiau Lietuvoje likusio draugo veidą, sveikinamam man besišypsantį. Po to pasirodė ir daugiau pažįstamų — giminių, draugų, seniai mirusių ir gyvų palikusių. Visi man šypsojosi, linkčiojo, judėjo, o tuo metu giesmė vis silpnėjo ir tilo. Kartu didėjo ir žvakės liepsna. Dabar visa aikštelė degė jos ugnyje. Ir susyk liepsna užgeso, giesmė nutrūko, dingo minia.

Aš atsisėdau ir apsižvalgiau. Nieko. Tylu, tik nubūdęs vėjelis medžių lapus šlamino. Žvilgtėrėjau į žvakę — tik knato raudona žarija dar tesbėmilksta ištirpusiame parafine. Patrynau akis, lyg norėdamas prasiblaivyti iš saldaus sapno ir pašokau ant kojų. Ir ką jūs pasakysit — jokio skauto kojoje! Ižiebiau žiebtuvėlį, apžiūrėjau — jokio ženklų! Ir tik dabar pajutau iki kaulų persismel-

kusį šaltį ir pradėjau drebėti. Dar kartą apsižvalgiau, ir vis dar regėjimu apsvaigęs, pasukau namų link. Nors padangėje pašvaistės jau nesi-matė, bet greitai suradau taką ir po kelių minučių jau buvau namuose. Kai lipau į lovą, miesto laikrodžio išmušė pirmą valandą nakties. Iki antros neužmigau, negalėdamas sugauti savo minčių ir atskirti tikrovę nuo regėjimo ar sapno.

Kai apie pietus nubudau, pats sau netikėjau tuo, ką pergyvenau naktį, todėl ir kitiems apie tai nė žodžiu neprasitariau.

Gal po poros savaičių netoliese buvo atrastas prancūzų belaisvių masinis kapas. Kai nuėjau su pažįstamais jo pažiūrėti, tai net sudrebėjau, lyg perpiltas karštu vandeniu. Ta pati aikštelė, tas pats akmuo, ant kurio sėdėjau ir net tada įžiūrėta karį atpažinau — su haki spalvos miline, karininko ženklais, atplėšta rankovė ir skyje pakaušyje. Kai kurie lavonai buvo dar nesupuvę ir atrodo lygiai taip, kaip aną naktį.

O grįžęs radau vieno pažįstamo laiško, pranešantį apie likusių Lietuvoje mūsų draugų žuvimą.

Ir kas po viso šito galėtų mane įtikinti, kad tai buvo kildėjimas, sakykite?

ATOMŲ SKALDYMO MAŠINA

Londonas, X. 30. Birmin-game, Anglijoje, jau baigta sumontuoti nauja mašina atomams skaldyti. Ji išvystys 1.000.000.000 voltų stiprumo srovę. Pati mašina sveria 1000 su viršum tonų. Jos pagalba bus galima dirbtiniu būdu pagaminti aukso ir kitus tauriuosius metalus, o taip pat tikimasi naujų elementų.

MINĖKIME LIETUVIŠKOSIOS KNYGOS 400 METU SUKAKTI

Rūsčiom ir sunkiom lietuvių tautos gyvenimo dienom sukanka 400 metų lietuviškajam spausdintam žodžiui — lietuviškajai knygai. Jei gyventum savo laisvam ir nepriklausomam krašte, jei nebūtumėm pavergti ir išblaškyti — tą didžią savo kultūrinio gyvenimo sukaktį paminėtumėm su deramu rūpestingumu ir iškilmingumu. Ir Martyną, 1547 m. sausio 8 d. išleidusį pirmąją lietuvišką knygą, ir lietuviškosios knygos didžio vargo kelius per 400 metų atžymėtumėm atskirais leidiniais, knygų parodom, su visu akademinio rimtumu.

Tačiau ir nelaimių dienom negalime pro lietuviškosios knygos sukaktį tylom praėiti. Kiekviena lietuvių tremtinių stovykla, kiekviena kolonija ir didesnis ar mažesnis tautiečių sambūris 1947 m. turėtų prisiminti lietuviškosios knygos istoriją, jos atliktą milžinišką kultūros ir švietimo darbą, jos drąsų ir veržlių dalyvavimą tautos kovose. Todėl — visi lietuviai tremtiniai kviečiami 1947 m. garbingąją lietuviškosios knygos sukaktį prideramai paminėti.

Lietuvių Rašytojų Tremtinių Draugijos Valdyba, rūpindamasi liet. knygos sukakties minėjimu, jau atliko šiuos darbus: sudarytas vyriausias lietuviškosios knygos 400 metų sukakties paminėti komitetas, prof. Vaclo Biržiska ir prof. Pr. Skardžius paprašyti ir pasižadėję tom sukakties paminėti reikalingos paskaitom medžiagos, rašytojų metraštį „Ištrėmimo Metus“ nutarė skirti liet. knygos sukaktį paminėti.

Vyr. liet. knygos 400 metų sukaktį minėti komitetas savo ruožtu skelbia:

a) 1947 m. — Lietuviškosios Knygos Metai;

b) lietuviai mokslininkai, rašytojai, žurnalistai ir kultūrininkai, susitarę su Liet. Tremtinių Bendruomenės Komitetais, kviečiami neatidėliojant organizuoti liet. knygos 400 m. sukaktį minėti vietos komitetus lietuvių tremtinių stovyklose, kolonijose ir atskiruose sambūriuose;

c) L.T.B. Komitetus prašo kultūrininkų pastangas remti, o kur kultūrininkų nėra — kviečiami patys L.T.B. Komitetai liet. knygos sukaktį savo stovyklose tinkamai paminėti;

d) lietuvių tremtinių periodinė spauda prašoma knygos sukaktį pagerbti straipsniais, minėjimų aprašymais, savo puslapius papuošiant mūsų senųjų ir naujų knygų meniškom iliustracijom (laikraščių ir žurnalų redakcijos, drauge su L. T. Žurnalistų Sąjungos Valdyba, liet. knygos minėji-

mą turėtų atskirai aptarti, iš anksto numatytu laiku tą sukaktį paminėti);

e) lietuviškųjų knygų leidyklos ir atskiri leidėjai raginami 1947 m. išleisti meniniu požiūriu vertingų leidinių, duoti jiems kaip galima meniškėnę išvaizdą ir atžymėti tuos leidinius liet. knygos sukakties datomis;

f) lietuviai dailininkai kviečiami liet. knygos 400 metų sukaktį sukurti nors vieną kitą „Ex libris“;

g) liet. knygos minėjimą pradėti 1947 m. sausio 8 d.

Vyr. liet. knygos 400 metų sukaktį minėti komitetas nuoširdžiai sveikins kiekvieną pastangą, užsimojančią atskirose lietuvių stovyklose kaip galima gražiau ir turiningiau tą mūsų kultūrinę sukaktį paminėti. Tačiau, kur nebus galima kitaip, prisilaukime šių gairių:

a) surengti nors vieną ar dvi paskaitas (šitose paskaitose gali būti liečiama: Martynas Mažvydas ir jo reikšmė mūsų rašliavai, Lietuvių rašliavos susidarymas ir literatūra, Rašliavos reikšmė mūsų kultūriniam ir tautiniam gyvenime, Lietuviškosios knygos vargo keliai per 400 metų, Lietuvių poezijos ir prozos sukaktis, Lietuvių periodinė spauda ir jos reikšmė tautos gyvenime, Lietuvių kalbos raida 400 metų literatūroje ir kt.);

b) surengti literatūros vakarą (rašytojai tremtiniai ta proga raginami sudaryti savo zonose po vieną ar dvi rašytojų grupes, kurios būtų judrios ir, esant reikalui, tuose literatūros vakaruose dalyvautų); sveikintini bus mūsų dramos aktoriai, operos solistai ir kiti scenos menininkai, kurie taip pat neatsisakys tuose literatūros vakaruose dalyvauti;

c) kur būtų galima — surengti lietuviškų knygų parodą, neaplenkiant ir mūsų knygos iliustravimo meno;

d) visais atvejais teikti liet. knygos sukakties minėjimui pritinkamo orumo, rimtumo ir iškilmingumo;

e) vietos komitetai, neturėdami medžiagos paskaitom ar turėdami kitų klausimų, susijusių su liet. knygos 400 metų sukaktim, prašomi kreiptis šiuo adresu: Stasys Santvaras, (14 b) Tuebingen, Am Lustnauer Tor 4, Litauisches Komitee.

Tebūna liet. knygos 400 metų sukaktis mūsų kultūrinio laimėjimo šventė, mūsų sąsikaupimo ir pasiryžimo šventė. Sutelkime jėgas ir parodykim, kad ir sunkiausiu savo istorijos metu lietuvių tauta tebėra atspari ir nepa-

laužiama, kad ji visokioms sąlygom išsiko kelių į savaimingos kultūros ugdymą, ieško kelių į tiesą, į laisvę, į grožį.

P.S. Visi lietuvių laikraščiai, žurnalai ir rotatoriumi spausdinami leidiniai prašomi šį atsišaukimą savo skiltyse atspausdinti.

Vyr. lietuviškosios knygos 400 metų sukaktį minėti Komitetas.

VOKIŠKASIS FILMAS ATGYJA

Karo viesulas vokiškajam filmui padarė milžiniškų nuostolių, jau neskaitant tų, kuriuos ji patyrė naciams atėjus į valdžią. Per orinius puolimus Ufos filmų miestas — Babelsberg (prie Berlyno) su savo garsiomis atelies 50% sunaikintas, o likusieji įrengimai sovietų išmontuoti ir išvežti į Rusiją. Labai žymiai apnaikintos Grunewald ir Efa atelies Halensee ir Carl-Froelich studija Tempelhofe. Dabar šios įmonės pamažu atstatomos ir kartu su karo audrų nepaliesta „Bavaria“ studija (prie Muencheno) įsijungia į filmų produkcijos darbą.

Pokariniais mėnesiais aktyviausiai pradėjo reikštis sovietų licenzijuota „Defa“ (Deutsche Film AG) bendrovė, neseniai išleidusi pirmąjį pokarinį filmą „Žudikas yra tarp mūsų“. Per pirmuosius produkcijos metus „Defa“ užplanavusi išleisti dešimtį filmų.

Amerikiečių zonoje filmų licenzija suteikta „Studiofilm“ bendrovei, kuriai vadovauja Erich Pommer. Ši bendrovė savo atelies Tempelhofe šiuo metu suka pirmąjį filmą „Sakyk tiesą“ su Gustav Froelich; moterų vyriausias roles turi Mady Rahl ir Ingeborg von Kusserow. Antrasis filmas „Zugvoegel“ su Lotte Koch baigiamas sukurti Bremene.

Su atgyjančių vokiečių filmų senieji artistai vėl renkasi į filmų centrus. Po 17 metų į Berlyną sugrįžo žinomas aktorius Wilhelm Dieterle, kuris Amerikoje dirbo kaip režisierius. Jo Holywoode pastatyti filmai „Louns Pasteur“, „Emile Zola“, „Juarezas ir kaizeris Maksimilanas“ bei antifašistinė „Blokada“ yra pripažinti vieni iš geriausių. Paskutinis jo filmas „All that money can buy“ netrukus bus rodomas Berlyne. Berlyną atvyko ir garsioji filmų šokėja bei dainininkė Marika Rokk su savo vyru režisieriumi Georg Jacoby bei Willy Forst iš Vienos, kurie, atrodo, dirbs „Defa“ sukamuose

UNRRA GELBSTI NUO BADO

New Yorkas, X. 28. UNRRA vyr. dir. F. La Guardia JTO įteikė raportą apie UNRRA veiklą. Jame La Guardia pažymi, jei UNRRA nutrauks pašalpas Europos rytiniams ir Balkanų kraštams, tai tuose kraštuose visu aštrumu kils bado pavojus.

DIDŽIAUSIAS LAIKRAŠTIS

Londonas, X. 28. D. Britanijos laikraštis The News of the Word pasiekė 7,5 milijono tiražą. Šio tiražo iki šiol nebuvo pasiekęs ne vienas pasaulio laikraštis.

filmuose. Victor de Kowa šiuo metu dirba Berlyno „Tribune“ teatre, tačiau ir jis, kaip ir jo bendradarbiai Hilde Weissner, Violet Rensing, Paul Henkels ir Willy Prager, yra laukiami naujose vokiečių filmose.

Anglų zonoje, Hamburge, energingai dirba rež. Helmut Kaeutner „Camera - Filmproduction“ bendrovėje, kuri, nors ir neturėdama savo atelies, rugsėjo mėn. pradėjo sukurti pirmąjį filmą „Anomis dienomis“. Scenarijų šiam filmui parašė pats režisierius su jaunu hamburgiečiu rašytoju Ernst Schnabel. „Anomis dienomis“ filmo aktorių tarpe randame pažįstamus Irene von Meyendorf, Franz Schafheitlen, Carl Raddatz ir trylikametę žvaigždę Gisela Tantau, kurią šio filmo režisierius atrado vienoje Hamburgo šokių mokykloje.

„Camera - Filmproduction“ numachiui, be kitų, pastatyti „Rastelli gyvenimą“, „Obuolys nukrito“ ir vieną filmą, vaizduojančią vokiečių pabėgėlių ir ištremtųjų vargo dienas. Be kita ko, ši bendrovė nusišaukusi ir kultūrinių filmų skyrių įvesti.

„Studiofilm“ rež. Erich Pommer spaudos atstovams pareiškė, kad naujieji vokiečių filmai negalės būti taip turtingai pastatyti, kaip pav. „Muenchhausen“, kuriam išleista penki milijonai markių. Kadangi amerikiečių zonos filmų produkcija gali bazuotis tik šioje esančiais kino teatrais, kurių priskaitoma 650, tai filmo pastatymui negalima daugiau išleisti kaip pusę milijono markių. „Defa“ rusų zonoje šiuo atžvilgiu turi geresnę sąlygą. Tačiau rež. Pommer reiškia viltį, kad atgimstantis vokiečių filmas, kuris dabar yra tokioj padėty kaip ir po pirmojo pasaulinio karo, su laiku duos tokių vertingų kūrinių, kaip ir priešnaciniais laikais, kurie vokiškajam filmui suteikė pasaulinį garbę.

J. Žilvinas

VĖLINĖS

Krikščioniškasis pasaulis turi daug gražių švenčių, su tradicinėmis apeigomis, kurių gili mistika pagauna žmogų, ištraukia jį iš kasdieniškumo.

Vėlinės yra viena tokių švenčių. Tik čia, kadangi žmogaus mintis ir jausmai šios šventės metu savaime nuklysta už anapus šio gyvenimo ribos, mūsų nuotaikos ir išgyvenimai igauna daugiau tyalaus susikaupimo ir individualaus susimastymo formas, kas rečiau pastebima kitų ir labai prasmingų švenčių metu.

Lietuvių tautoj Vėlinės turi labai prasmingas tradicijas. Šią dieną mes skiriamė susikaupimui ir bendravimui su mirusiais mūsų artimaisiais. Mintimis sugrįždami praeitį, kada mūsų artimieji dar vaikščiojo painiais šio gyvenimo keliais, prisimename jų nueitą kelią ir atliktus darbus. Su liūdesiu mename jų nesugrįžtamą atsiskyrimą, jų paskutinę kelionę į kapus. Ir Vėlinių dieną visi savo mintimis siekiame praplikti pro uždangą, skiriančią gyvųjų ir mirusiųjų pasaulį. Net abejingasis pomirtiniam gyvenimui tą dieną suka į kapus, juose jis pajaučia tą gilų mistinį nusileidimą, kuriuo gyvena ir visi kiti kapuose mirusiųjų atmintį pagerbti susirinkusieji.

Vėlinių dieną Lietuvoje kapai skęsdavo žvakučių liepsnose. Mirguliuodavo mažos liepsnelės ant gražiai su tvarkytų, papuoštų kapų. Jos lygiai tokiomis pat virpančiomis ugnelėmis plevendavo ir ant niekieno nelankomų, žole apaugusių, vėnių kapų. Papročiu buvo virtę — Vėlinių dieną kiekvienas kapas turi būti žmogiškosios širdies palieštas. Liūdnos giesmių melodijos, tylios maldos, bežodis minių susikaupimas, mirguliuojanti šviesų jūra-kapuose Vėlinių vakarą sudarydavo tikrai didingą vaizdą savo rimtimi ir nekasdieniškumu.

Mirusiųjų kulto garbinimas lietuvuose jau ir žiloje senovėje turėjo savas tradicijas, papročius. Piliakalniai, milžinkapiai liudija mūsų prosenių mirusiems teikus didelę pagarbą, jų vardui įamžinti kalnus pylus, kad apsaugojus juos būsimoms kartoms, kurios iš praeities galėtų semtis jėgos ir stiprybės.

Šios Vėlinės yra jau ne pirmos švenčios šventur, išėmimo. Bet mes ir čia, ir kur tik bebūtume, ir kokiame aplinkoje begyventume, visados pasilikiame ištikimi savoms tradicijoms, papročiams. Šių Vėlinių vakarą mūsų vėdus ir širdis supa dar juodesnis liūdesio šydas, nes negalėsime apsilankyti, kapuose, kur ilsisi mūsų Tėvynės laisvės gynėjai, mūsų tėvai, broliai, seserys, vaikai, mūsų artimieji.

JAV IMIGRACINĖ POLITIKA

Savo inauguracinėje kalboje atidarant JTO suvažiavimą, prezidentas Trumanas užakcentavo, kad jis artimiausiu laiku kreipsis į JAV Kongresą prašydamas padidinti JAV imigracijos kvotą ir tuo būdu tam tikram be tėvynės asmenų skaičiui leisti įvažiuoti į JAV. Tą savo tvirtinimą prezidentas prieš keletą dienų pakartojo spaudos konferencijoje.

Naujas, 80-tasis JAV Kongresas, kuris bus išrinktas ateinantį mėnesį, susirinks sausio mėnesį. Reikia manyti, kad vienas pirmųjų jo uždavinių bus nuspręsti kiek Europos gyvenančių išblaškytų asmenų ir karo pabėgėlių JAV galės priimti. Sprendžiant iš ankstyvesnių Trumano pareiškimų yra aišku, kad Kongreso nutarime bus specifikuota kiek galės imigruoti į JAV žydų ir kiek nežydų.

Po pirmojo pasaulinio karo iš Europos padidėjo masinė emigracija į JAV ir Kongresas turėjo imtis įstatyminių priemonių tą emigrantų srovę suvaržyti ir dėl to metinę imigrantų kvotą nustatė 150.000 asmenų. Per paskutiniuosius 25 metus Kongresas buvo priešingas to įstatymo pakeitimui, o taip pat viešojo nuomonė tam įstatymui pritarė ir niekada nereikalavo jo pakeisti. Virš tos kvotos yra įleidžiamas į JAV tam tikras skaičius mokslininkų, profesorų, studentų, prekybininkų.

Tačiau įstatymui keisti aplinkybės nėra palankios ir tatau daugiausiai priklausys nuo pačios Kongreso narių sudėties. O jis bus išrinktas š. m. lapkričio mėn. 5 d. ir pirmo posėdžio susirinks ateinančių metų sausio mėn. 3 d.

Viešojo JAV nuomonė dėl imigracijos yra žymiai pasikeitusi, ypač per paskutiniuosius 50 metų. Iki 1890 metų JAV vartai ir durys buvo atviri visiems, kurie ten norėjo atvykti. Ir tuo labai plačiai posinaudojo visi tie, kurie negalėjo savo krašte susikurti bent minimalių gyvenimo sąlygų ir tie, kuriuos įvairios politinės aplinkybės vertė vykti į laisvės kraštą. Prie šios paskutinės kategorijos

Šių Vėlinių dieną aplankysime svetimus kapus, kur taip pat rinksis skausmo kupinomis širdimis čia gyveną žmonės, kurių daugis negali atspėti, kuriame krašte jų broliai ar sūnūs yra suradę amžino poilsio vietą.

Pašaulis šiandien pilnas nežinomų kapų. Milijonų kapai neturi jokio ženklo, kad toje vietoje žmogaus palaikai gulii. Todėl ir mes, lankydamiesiems nežinomų ir nepažintų žmonių kapus, atsiminkime tą gilią mintį: visi žmonės yra broliai. J. Kl.

reikia priskirti žymią mūsų išeivių JAV dalį.

Tačiau ir šio šimtmečio pradžioje imigrantų į JAV plūdimas buvo gausus. Vakariškuose Amerikos kraštuose tušti plotai jau tada buvo apgyvendinti ir naujai atvykusieji pradėjo burtis didmiesčiuose. Tada Kongresas pastebėjo, kad didelis pigios darbo jėgos susibūrimas industrijos centruose gali neigiamai paveikti į darbininkų uždarbį ir numušti gyvenimo lygį.

1917 metais Kongresas nutatė dabartinius imigracijos aprubežavimus, o 1921 metais įstatymu Kongresas nustatė dabar veikiančią kvotos sistemą. Tas įstatymas 1924 metais buvo patvirtintas. Visiems kraštams buvo nustatyta bendra kvota 150.000 asmenų ir metus. Ta kvota buvo paskirstyta atskiriems kraštams pagal tų kraštų gyventojų skaičių. Tačiau daugelis kraštų, kaip D. Britanija, Švedija, Prancūzija ir kiti savo kvotų niekada neišnaudodavo ir dėl to faktinas imigrantų skaičius beveik niekada nepasiekdavo Kongreso leistą skaičių. Antra vertus, karo metu imigracija į JAV buvo veik visiškai sustojusi. Be to, JAV šio karo metu turėjo irgi skaudžių nuostolių. Tat reikia manyti, kad Kongresas, nustatydamas naują imigracijos kvotą, ims dėmesį visus šiuos motyvus. (b)

Isigaliojo Prancūzijos konstitucija

Paryžius, X. 30. Šiandien valstybės antspaudu užantspauduota Prancūzijos konstitucija ir ji nuo šios dienos įsigalioja.

AUSTRIJA IŠLAISVINTAS KRAŠTAS

New Yorkas, X. 30. JAV Valstybės Departamentas oficialiai pareiškė, kad JAV Austriją ateity laikys ne nukariuotu, bet išlaisvintu kraštu.

NORI REPATRIJUOTI DP

Viena, X. 31. Dvi dienas slaptai posėdžiavęs Austrijos parlamentas priėmė rezoliuciją kuzioj ragina vyr. imtis žygių, kad visos okupacinės kariuomenės pasitrauktų iš Austrijos, kad jai būtų suteikta pilna nepriklausomybė, kad ją priimtų į JTO ir kad visi DP, kurie apsunkina Austrijos vidaus reikalus, būtų repatrijuoti į savo tėvynes.

DE GAULE NEKANDIDATUOS

Paryžius, X. 30. De-Gaulistų judėjimo vadas René Capifant pranešė, kad gen. de Gaulle atsisakė įstatyti savo kandidatūrą į valstybės prezidentus per ateinančius lapkričio mėn. 10 d. rinkimus.

KRONIKA

ZUVUSIŲJŲ DĖL LIETUVOS LAISVĖS MINĖJIMAS

Nuertingenas. Spalio 2 d., šeštadienį, Vėlinių dieną kolonijos salėje ruošiamas žuvusiųjų dėl Lietuvos laisvės minėjimas. Mėnėje programoje dalyvauja operos solistė S. Adomaitienė, smuikininkas A. Kačanauskas, pianistas St. Kalvaitis ir mokyklinis jaunimas. Programa ir salės dekoracijos bus specialiai pritaikinta Vėlinių nuotakai. Visuomenė kviečiama minėjime skaitlingai dalyvauti.

KRISTAUS KARALIAUS ŠVENTĖ

Hanau. Spalio 27 d. Hanau lietuvių stovykloje buvo iškilmingai atšvęsta Kristaus Karaliaus šventė. Iš ryto moksleiviams ir organizacijoms Sv. Sosto delegatas kan. Kapočius atlaikė iškilmingas pamaldas ir pasakė turiningą pamokslą. Vakare įvyko Kristaus Karaliaus garbei akademija, kurioje S. Sužiedėlis skaitė paskaitą ir Sv. Sosto delegatas pareiškė tikintiesiems gražių minčių. Gimnazijos mokiniai išpildė meninę programą ir muz. V. Motiekaitis pagrojo smuiku solo. (jj)

GIMNAZIJOS MOKINIŲ PASIRODYMAS

Wiesbaden. Lietuvių gimnazija suruošė mankštos pratimų ir žaidimų šventę, kurioje gimnazijos auklėtinės, paruoštos kūno kult. mokyt. Matulaitienės, atliko visą eilę gražių pratimų su kuokelėmis, lankais, virvelėmis ir kt. Berniukai, paruošti mokyt. K. Miškinio, pasirodė estafetėse ir kt. Programos metu grojo stovyklos pučiamųjų orkestras, vedamas Obolevičiaus, ir gimnazijos orkestrėlis. Šventė įnešė pragiedrulių į pilką stovyklos gyvenimą.

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

Savaitinis „Sporto Apžvalgos“ priedas, kuris buvo spausdinamas ketvirtadieniais, bus sekančiam (šeštadienio) „Apžvalgos“ numeryje.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. Išeina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Ats. red. Alb. Valentinas. - Prenumerata 1 mėn. - RM 6.-; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nürtingen (Württ.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim-Teck, Kribenstr. 18. — Ein. s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim-Teck (14a). Spaudžia: A. Gottliebs & J. Osswalds Buchdruck., Kirchheim-Teck.